

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Закарпатський угорський інститут імені Ференца Ракоці II

«ОБДАРОВАНІСТЬ ТА КРЕАТИВНІСТЬ»
(назва навчальної дисципліни)

ПРОГРАМА
вибіркової навчальної дисципліни

підготовки магістрів
напряму/спеціальності

_____ 01 Освіта, 013 Початкова освіта _____
(шифр і назва напряму, спеціальності)

Розробник програми: Біда О. А., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки та психології
Протокол № 6 від „31” серпня 2019 року

Завідувач кафедри _____

(підпис)

_____ д-р пед. н. Біда О. А. _____
(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни «**Обдарованість та креативність**» складена відповідно до навчального плану підготовки магістрів напряму (спеціальності) «013 Початкова освіта»

Предметом вивчення навчальної дисципліни є поняття творчості та психологічне підґрунтя творчої діяльності, сутність та закономірності розвитку творчого процесу.

Міждисциплінарні зв'язки:

Навчальна дисципліна «Обдарованість та креативність» належить до циклу вибіркових дисциплін професійної підготовки. Дисципліни, з якими перетинається «Загальна психологія», «Вікова та педагогічна психологія», «Загальні основи педагогіки», «Педагогічна психологія» та «Основи психодіагностики».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

- 1. Різновиди обдарованостей.**
- 2. Індивідуальні особливості та організація навчання обдарованих учнів.**

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни:

Мета навчальної дисципліни – навчити студентів враховувати індивідуальні особливості обдарованих дітей та молоді у роботі з ними.

1.2. Основне завдання вивчення дисципліни:

Ознайомити студентів з проблемою обдарованості та станом її вирішення в Україні; різновидами загальної та спеціальної обдарованості; особливостями психології обдарованих дітей та молоді; організацією навчання розумово обдарованих учнів; психологічною підготовкою педагогічних працівників для роботи з обдарованими учнями.

1.3. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

знати:

- природу обдарованості людини;
- у чому полягає специфіка кожного із різновидів обдарованості;
- психологічну характеристику обдарованих учнів та їхні особливості;
- форми роботи з обдарованими учнями;
- способи діагностики інтелектуальної та творчої обдарованості.

вміти:

- працювати з обдарованими дітьми та молоддю;
- діагностувати ступінь інтелектуальної та творчої обдарованості;
- надавати рекомендації педагогам та батькам щодо навчання та виховання обдарованих учнів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 години / 5 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

РІЗНОВИДИ ОБДАРОВАНОСТЕЙ

Тема 1. Сутність проблеми обдарованості. Актуальність проблеми обдарованості. Зміст поняття „обдарованість”. Погляди А. Біне, Дж. Гілфорда, А. Танненбаума, Дж. Рензулі, Б. Теплова, О. Ковальова, В. Мясіщева, Н. Лейтеса, В. Зінченка, Г. Костюка, Ю. Гільбуха, В. Моляка. Трикомпонентна теорія обдарованості Дж. Рензулі.

Співвідношення понять обдарованість і здібності, талант, геніальність. Обдарованість і нахили, покликання.

Природа обдарованості. Дослідження Ф. Гальтона спадковості таланту. Погляди Гельвеція на природу обдарованості. Задатки як спадкові анатомо-фізіологічні основи обдарованості. Роль соціального оточення у формуванні обдарованості.

Тема 2. Види обдарованостей. Класифікація видів обдарованостей.

Загальна обдарованість. Інтелектуальна обдарованість. Поняття інтелекту. Структурно-генезисний, когнітивний та факторно-аналітичний підходи до вивчення інтелекту. Двофакторна теорія інтелекту Ч. Спірмена. Мультифакторна модель інтелекту Л. Терстоуна. Двофакторна модель інтелекту Р. Кеттелла. Мінливий та кристалізований інтелект. Факторна модель структури інтелекту Дж. Гілфорда. Концепція тривірневої структури інтелектуальної обдарованості Р. Стернберга. Різновиди інтелекту. Погляди Р. Стернберга, Г. Айзенка, Х. Гарднера.

Творча обдарованість. Поняття про креативність. Погляди Дж. Гілфорда, П. Торренса. Форми прояву творчої обдарованості. Модель творчої обдарованості Д. Перкінса, В. Моляка. Взаємозв'язок між інтелектуальною та творчою обдарованістю. Теорія інтелектуального порогу П. Торренса. Поняття про творчий інтелект.

Спеціальна обдарованість. Академічна, мистецька, моторна, соціальна та практична обдарованість. Структура математичної обдарованості. Основні стратегії технічної обдарованості за В. Моляко. Різновиди мистецької обдарованості: художня, літературна, музична.

Змістовий модуль 2.

ІНДИВІДУАЛЬНІ ОСОБЛИВОСТІ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ ОБДАРОВАНИХ УЧНІВ

Тема 3. Психологічні особливості обдарованих дітей. Психологічний портрет творчої особистості.

Особливості особистості розумово обдарованих дітей та молоді: пізнавальна сфера, емоційні особливості, волюва регуляція. Прискорений розумовий розвиток, інтерес до розумової діяльності, розумова активність, потяг до навчання, схильність до абстрактного мислення, добра пам'ять, багата фантазія, толерантність до когнітивної невизначеності. Поєднання формалізму та творчості. Позитивне емоційне забарвлення занять. Високий рівень самодостатності та автономії.

Особистісні риси соціально, літературно та математично обдарованих дітей.

Тема 4. Організація навчання розумово обдарованих учнів. Принципи навчання обдарованих дітей та молоді. Стратегії навчання інтелектуально обдарованих дітей: прискорене, поглиблене та збагачене навчання. Основні проблеми при формуванні стратегії навчання обдарованих. Критерії для впровадження прискореного навчання. Організаційні форми прискореного навчання. Критерії впровадження поглибленого навчання. Дидактичні підходи та організаційні форми поглибленого навчання. Сильні та слабкі сторони основних стратегій навчання обдарованих.

Проблема диференційованого навчання обдарованих. Різновиди диференціації. Аргументи за і проти диференційованого навчання. Досвід України та зарубіжжя.

Концептуальні моделі навчання обдарованих учнів. Моделі „Вільний клас”, „Три види збагачення навчальної програми”, „Особистісно орієнтована”. Модульна автодидактична система. Триступінчасто-поетапна комплексна модель розвитку обдарованих учнів.

Сучасні технології навчання обдарованих дітей в школі: „Найважчий перший крок”, „Ущільнення навчальної програми”, „Навчальні контракти”, „Незалежне навчання”.

Тема 5. Вчитель для обдарованих учнів. Мета роботи, завдання та функції вчителя. Вимоги до організації роботи з обдарованими учнями.

Типи вчителів для обдарованих учнів та їхні особистісні якості. Напрямки підготовки вчителів до роботи з обдарованими учнями. Основні відмінності між вчителями. Вітчизняний та зарубіжний досвід у підготовці вчителів для роботи з обдарованими.

Менторство у роботі з обдарованими учнями. Поняття про ментора. Ментори видатних осіб в історії людства. Різновиди менторства. Причини ефективності менторства. Проблеми у роботі менторів. Фактор Харона.

3. Рекомендована література

1. Боно Э. Латеральное мышление. – СПб: Питер Паблишинг, 1997. – 320 с.
2. Брюно Ж., Малви Р., Назарет Л. Одаренные дети: психолого-педагогическое исследование и практика. - Психологический журнал, 1995, Т.16, № 4, с. 73 – 78.
3. Ванбреннер С. Методи навчання обдарованих дітей в американській школі // Обдарована дитина. – 1998. – № 1. – С. 29 – 34; № 2. – С. – 23, 26.
4. Гнатко М. М. Структура обдарованості та засадничі принципи роботи з обдарованими дітьми // Обдарована дитина. – 1998. – № 4. – С. 2 – 5.
5. Губенко О. В. Методологічні аспекти аналізу чинників активізації креативних проявів особистості // Практична психологія та соціальна робота. – 2007. – № 11. – С. 64–67.
6. Зазимко О. В. Основні теоретичні підходи до визначення обдарованості. – Обдарована дитина, 1998, № 8, – С.5 – 12.
7. Коваль Л. Г., Зверева І. Д. Соціально-педагогічна підтримка обдарованих дітей // Обдарована дитина. – 1998. – № 5 – 6. – С. 3 – 9.
8. Крутецкий В. А. Психология математических способностей школьников. – М., 1968.
9. Кульчицька О. І. Обдарованість: природа і суть // Обдарована дитина. – 2007. – № 1. – С. 17–24.
10. Кульчицька О. І. Соціальне середовище у розвитку обдарованості // Обдарована дитина. 2004. № 8. С. 2-9.
11. Моляко В. А. Художественная одаренность // Обдарована дитина. 1998. № 5–6. С. 10–12.
12. Моляко В. О. Актуальні соціально-психологічні аспекти проблеми обдарованості. – Обдарована дитина, 1998, № 1, с.3 – 5; № 2, с.2 – 6; № 3, с.2 – 5.
13. Мудрик А. К. Соціальний інтелект і соціальна компетентність // Практична психологія та соціальна робота. 2006. № 3. С. 4–6.
14. Полякова Г. С. Організаторські здібності // Обдарована дитина. 1998. № 8. С. 13–14.

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання:

Навчальні досягнення студентів перевіряються з використанням поточного і підсумкового контролю.

Для контролю засвоєння навчального матеріалу у рамках аудиторної роботи проводиться усне опитування, проводиться поточне тестування.

У кінці кожного модуля проводяться модульні контрольні роботи.

У кінці семестру студенти пишуть підсумкову контрольну роботу (залік).

5. Засоби діагностики успішності навчання:

Поточний контроль якості знань студентів здійснюється в усній і письмовій формах: конспектування, добір дидактичних матеріалів, аналіз і реферування науково-методичної й навчальної літератури при виконанні системи самостійних робіт з лекційного курсу; збір матеріалів для методичного портфоліо, а також міні-опитування.

Модульний контроль – у вигляді письмових контрольних робіт як результат засвоєння основних тем і розділів у кожному модулі.